

Српска слава или крсно име

Дубоки смисао свечарства лежи у оном најузвишенијем идеалу нашег народа - идеалу светог човека, а то је:

- Човек одрешен од земаљског царства.
- Човек чист од неправде и сујете, човек испуњен љубављу према Богу и људима.
- Човек неустрашив пред смрћу; једном речју човек душеван!

Када се буду такви свети људи почели сматрати идеалом по свој земљи, онда ће човечанство бити срећно. Отуда је наш народ носилац једног увек напредног и спасоносног идеала, Еванђелског идеала.

По речима Светог апостола Павла хришћанска породица је мала црква. И као што је сваки хришћански посвећен једном светитељу, кога слави као свог заштитника, тако се и српске породице стављају под окриље једног светитеља, коме се као свом молитвенику пред Господом обраћају и кога као заштитника породице поштују и редовно с колена на колени, са оца на сина, сваке године славе.

СРПСКА СЛАВА ИЛИ КРСНО ИМЕ

Крсно име - слава, диван је израз православне вере, која је тако дубоко усађена у српској народној души. Слава је нарочито обележје српског народа, јер се прославља само међу Србима.

За своје заштитнике и молитвенике пред Богом наши преци узимали су Пресвету Богородицу или хришћанског светитеља на чији су се дан крстили - тојест примили хришћанство.

Просвећен хришћанском науком човек је до сазнања да се не треба плашити Бога који управља светом, нити му се у страху молити, ако се по његовим заповестима живи. Не из страха већ из љубави човек се обраћа Богу и прославља успомену на светитеље у жељи да следећи њихов блажен живот, постане достојан свих дарова, које милошћу Божјом прима.

КАКО СУ НАШИ ПРЕЦИ ПОШТОВАЛИ И СЛАВИЛИ СЛАВУ

Прослављање крсног имена код наших предака постало је један од најглавнијих израза њихове православне вере. Своје светитеље они су поштовали и славили њихову успомену ма у каквим се тешким приликама налазили.

Домаћин се старао и преко целе године приправљао како ће прославити крсно име. А кад буде уочи крсног имена он би позвао своје пријатеље.

Кад званице долазе свечарима у кућу обично овако говоре: “Помози Бог, срећна вам слава!”

Међутим, треба истаћи да тога дана куће свечара нису биле само гостољубиви домови спремни за гошћење рођака и пријатеља - него су постајале домови молитве, претварале се у цркве Божје, у којима је домаћин са породицом приносио молитве захвалности Богу и своје светитељу за дотадашње дарове, за Божји благослов који се излио на њих, узносећи и молбу да их све и у будуће прати благослов Свевишњег Господа, здравље, срећа и свако добро у животу и раду.

Крај запаљене воштанице и прислужног кандила пред иконом свога светитеља, поред славског колача и кољива, окађени миомирисом тамјана утврђивали су се наши стари у својој вери. Угледајући се на заштитника свога дома - светитеља чију су успомену славили - наши стари су полазили његовим примером чинећи добра дела. Њихов дом био је тога дана отворен за путнике и намернике, а сиромашни и невољни били су потпомагани већ према могућностима домаћина. Славило се како се могло, али није било таквих, који ма били најсиромашнији, своју славу не би прославили: помињући тога дана у молитви свога заштитника.

У време вековног робовања дани славе били су тренуци препорођаја, који су уливали нову снагу и охрабрење. У прослављању свога крсног имена, српски народ је црпео снагу да може издржати све патње кроз које је пролазио и дочекати дан слободе. Умирала су поколења не дочекавши освет слободе, али су на самртном часу остављали аманет својим млађима:

- Да љубе, чувају и јачају своју православну српску веру.

- Да поштују њен светиње.

- Да прослављају крсно име - своју славу - јер ће само вера моћи да снажи вољу за животом и сачувати народност - српско име.

Многи и данас прослављају успомену на свога светитеља исто онако као што су њихови стари чинили. Ни данас они не заборављају заштитнике свога дома, као што га никад нису заборављали. Славе га онако како су у могућности да га славе, показујући да су прави синови своје вере и Српске цркве, а достојни наследници својих дичних предака.

На бојишту уочи саме битке, честити кнез Лазар није заборавио да слави своју славу.

И много векова после Косовске битке српски војници славили су своје свечарске славе у влажним рововима, чак и усред љуте борбе. У смртоносној ратној хуци, под треском бомби и иза бодљикавих жица у непријатељским логорима, сећали су се своје славе. Тај дан никада није заборављен.

Зар сада када су те наше жеље, или жеље наших родитеља испуњене, зар сада да не слаavimo своју славу? Није ли то крајња незахвалност према Богу, незахвалност и немар према аманету наших предака. Али заборавља се:

“Незахвалност - то је као оштрица мача, каткад сече и главу и свога ковача !”

ШТА ЈЕ ПОТРЕБНО ДА СЕ ПРИПРЕМИ ЗА ПРОСЛАВЉАЊЕ СЛАВЕ - КРСНОГ ИМЕНА

Пре славе у дому свечара обавља се водоосвећење. Свештеник освећује воду - свети славску водицу.

На дан славе свештеник у цркви или дому благосиља кољиво и славски колач, који унакрст пресече и вином прелије.

Дакле, за славу потребно је осветити водицу у своме дому и припремити славски колач (од пшеничног брашна), славску свећу, жито (кољиво), црвено вино, тамјан и зејтин (кандило).

У богослужењима Православне цркве све има узвишени смисао и значај, па је тако и код славског обреда.

СЛАВСКИ КОЛАЧ представља жртву - али такву жртву благодарности Богу што смо кроз Исуса Христа и његово страдање спасени од пропасти која би нас постигла због грехова.

Крстобразно пресецање славског колача представља страдање Христово ради нас.

Преливање вином пресеченог колача значи да смо Христовом крвљу очишћени од грехова својих.

СЛАВСКА СВЕЋА која треба да је од чистог пчелињег воска, такође означава жртву - најчистију и најневинију: као што пчеле праве мед, скупљајући сладак мирисни сок са разних чистих и мирисних цветова, тако и молитва свечара и његове породице треба да потиче из његовог чистог срца и неукаљане мирисне душе.

Осим тога славском свећом изражава се свечаност празника и радост домаћина. Њом се изражава још и то: са су свечар и чланови његове породице синови

Светлости која просвећује сваког човека, а не синови мрака. Јер као што светлост свеће разгони мрак, тако и светлост Христове Божанске науке разгони таму у којој се незнабожци налазе.

Славска свећа, је дакле, симбол жеље и тежње свечара:

- Да упознају Светлост живота - Господа Бога и његовог Сина Исуса Христа.

- Да светлост Божја просвети разум њихов, осветли и оснажи врлине у њима и упути их да време на земљи проведу у беспрекорном хришћанском животу.

- Да хришћанска љубав запламти у њиховим душама, као што пламти и пламен њихове славске свеће.

СЛАВСКО ЖИТО - КОЉИВО

Кољиво се спрема као жртва захвалности Богу за дате земаљске плодове, а у спомен светитеља кога славимо, као и за успомену на оне који су у вери живели, и на оне који су за веру дали своје животе.

Славски обреди и обичаји врше се за живе - за њихово здравље, напредак и благостање, али сасвим природно да се хришћанин сети својих умрлих предака и сродника, а и да се помоли Богу за њих приликом прославе светитеља - њиховог заједничког заштитника, којег су они славили и коме су се они у молитви обраћали.

Треба нарочито нагласити да се кољиво о слави не спрема за покој душе оног светитеља који се слави, као што неки погрешно мисле! Сви су светитељи живи и налазе се пред Господом као наши заступници и молитвеници!

Зато се славско кољиво спрема за све славске дане и за Светог Архангела Михаила, Светог Илију, као и за Богородичине и Христове празнике.

Шећер који се у кољиву меша са куваном пшеницом, означава блажен живот - живот небеске радости праведних хришћана после смрти, који су они својим животом и делањем на земљи заслужили.

Зејтин који се у кандилу прислужује, такође, представља жртву Богу.

Тамјан, односно кађење, означава нашу молитву која треба да потиче из чистог срца како би Господу била пријатна и драга, као што је нама благ и пријатан мирис тамјана и измирне, којима се кади.

КАКВИХ ИМА СЛАВА ?

ПОРОДИЧНА СЛАВА је прослава успомене на оног хришћанског светитеља, на чији сан су наши преци примили хришћанство и кога су изабрали за заштитника и заступника пред Богом. Слава се преноси са оца на сина и готово се никад не мења. Чак ако једна породица изумире, они хришћани који наследе њихову имовину у већини случајева сматрају за своју дужност да поред своје славе приме и њихову. Тако се поступа и приликом усиновљења, кад посинак прихвата славу свога поочима и помајке. Отуда има породица које славе више слава. Жена ако остане удовица задржава славу свога мужа. Како слава прелази са оца на сина и даље на цело потомство то се сматрају као рођаци сви они који славе истог светитеља.

ЦРКВЕНЕ СЛАВЕ су прослављање светитеља коме је храм посвећен, и његова се успомена слави као што се слави и у породицама.

СЕОСКЕ ИЛИ ГРАДСКЕ СЛАВЕ су прослављање успомене оног светитеља, кога су за свога заштитника изабрали поједина села и градови, или коме су се у невољи заветовали житељи тога места, па га прослављају у знак благодарности за срећно отклањање беде и невоље. Тога дана иде се кроз поља у селу или главним улицама са литијом и приносе се Богу и светитељу молитве за добро и срећу тога места, житеља у њему и свих људи.

Заштитник српске школе је просветитељ и први архиепископ Свети Сава. Свети Сава се прославља у српским школама као школска слава.

И поједина српска друштва и установе могу имати своју славу - свога светитеља за заштитника, кога прослављају и под чију се заштиту стављају.

И не само друштва и установе.

Познато је, да је у доба Немањића, Свети апостол и првомученик Стефан био заштитник Српске државе. (На српским новцима из тога доба био је приказан Свети Стефан како владару пружа крст и заставу, и сви српски владари почев од Стефана Немање носе име Стефан уз своје народно име - Стефан Урош, Стефан Милутин, Стефан Душан).

ВОДООСВЕЋЕЊЕ

На неколико дана пре славе треба свечар да се јави свештенику, у чијој парохији станује, да слави и да га позове да у његовом дому свети водицу.

За освећење водице треба да спреми свећу, чинију са водом, босиљак, мало тамјана, кадионицу и на чистој хартији исписана имена свих чланова породице, да би их свештеник у молитви за њихово здравље споменуо.

Ништа друго не треба да буде на столу за водоосвећење осим, можда, још нека иконица и цвеће.

Овај сто треба наместити пред славском иконом или у њеној близини, али увек тако да свештеник за време молитве буде окренут према икони.

Треба пазити и где ће икона на зиду да буде окачена.

Славска икона треба да је на најлепшем месту у соби. Правилно је да икона буде на источној страни. Али ако је то немогуће, онда треба икону поставити на најлепшем и то видљивом месту на зиду.

Пред иконом треба да гори кандило.

Када свештеник дође, сви чланови породице који су тада у дому, треба да присуствују водоосвећењу и да заједно са свештеником упуте молитву Богу за опште и своје добро и срећу. Ружно је да се крију или, не дај Боже, беже.

Пошто је крстом осветио воду, свештеник њиме благосиља људе и дом, а сви присутни приступају и побожно се прекрстивши целивају свети крст, а свештеник свакога покروпи (попрска) освећеном водицом.

Кроз водоосвећење у нашем дому силом Светога Духа бивамо освећени и ми и наш дом. Зато, знајући то, не треба да занемарујемо ово освећење воде пред славу, како би се за њу достојно духовно припренили.

УОЧИ СЛАВЕ

Уочи славе домаћица треба да са освећеном водицом замеси славски колач и скува пшеницу за кољиво.

Домаћин мора да набави славску свећу, тамјан, црвено вино и зејтин.

Препоручује се да сама домаћица или ко од домаћих умеси славски колач, а не да се готов купује. Нека и тај славски колач, умешен од домаћих, буде израз захвалности Богу и светитељу што им је дат живот и здравље, да и те године дочекају дан славе. Нека он буде молитва Господу за благослов. Али ако славски колач спрема неко ван куће, онда када се кући донесе треба га покрупити освећеном водицом.

Увече нека се сви чланови породице окупе пред иконом свога светитеља, прислуже му кандило, и помолe Богу и светитељу за срећу, здравље и свако добро. Домаћин нека окади икону, све присутне и све одаје у кући. Он или ко млађи нека чита

молитву Господњу - Оче наш... и Богородице Дјеве... А ако знају нека отпевају тропар светитељу и читају молитву њему посвећену. Молитва мора да буде искрена и из чистог срца, јер ће само тако бити услишена.

НА ДАН СЛАВЕ

Домаћин нека се обуче чисто и уредно, запали кандило пред иконом светитеља, па са још којим чланом породице нека оде у цркву.

Ако се сечење колача обавља у цркви, а не у дому, треба однети славски колач, кољиво и црвено вино, а у цркви купити свећу. Ако је могуће домаћин треба да носи колач и све остало и да са собом поведе децу и да она учествују у овом молитвеном чину и да се у њихове младе душе дубље урежу успомене на ове дане и лепе наше обичаје.

Свештеник благосиља славски колач, кољиво и вино, молећи Бога да прими принесену жртву у спомен светитељу који се слави.

Онда узима колач, сече га са доње стране унакрст, прелива га вином унакрст, а затим га са свечаром окреће певајући ове три песме:

ПЕСМЕ ПРИЛИКОМ ОКРЕТАЊА КОЛАЧА

1. Свети мученици, пошто сте храбро страдали и увенчали се, молите се Господу да се смилује на душе наше.

2. Слава Теби, Христе Боже, похвало Апостола, радовање Мученика, чија је проповед Тројица једносушна.

3. Исаија ликуј, Дјева заче, и роди сина Емануила, Богочовека, Исток Му је име; величајући Њега, ми прослављамо Дјеву.

Затим преломе колач на пола и држећи сваки своју половину састављају га. Љубећи колач свештеник говори:

“Христос посредје нас”(Христос међу нама).

Свечар љуби колач и одговара:

“И јест и будет”(И јесте и биће).

Ово чини три пута.

Када домаћин донесе колач кући, тада запали свећу, окади је, а затим икону и све домаће госте, а онда се сви заједно помолe Господу и своме светитељу као што су и уочи славе радили.

После молитве, чланови породице честитају славу домаћину и једни другима и љубе се.

Ако се колач сече у кући, поступак је следећи:

Сто са славском свећом треба наместити пред славском иконом, како је већ речено. На столу мало напред стоји славска свећа, са леве стране постави се славски колач, са десне славско кољиво, у средини чаша са црвеним вином, уз колач нож, тамјан, кадионица и хартија на којој су исписана имена свих чланова породице да би их свештеник у молитви споменуо.

Када свештеник дође у дом свога парохијана, улазећи поздравља га еванђелским речима:“Мир дому овом и онима који живе у њему”! На овај поздрав домаћин одговара:“Амин Боже дај”!

Обред освећења је исти као и у цркви.

Лепо је када је цела породица на окупу. Много је свечаније и души ближе када цела породица са свештеником пева ове песме, зато их треба научити.

Такође, врло је лепо и важно када сви укућани и присутни знају да одговоре шта се каже приликом целивања славског колача (“И јест и будет - И јесте и биће”). Врло је ружно када се ћути, или погрешно нешто у браду мрмља.

Слава је домаћа свечаност, те зато за њу мора чељад да буде спремна у сваком погледу, а нарочито у верском, јер је на првом месту слава верски обред.

Срби се свуд поносе својом славом и труде се да је што достојније прославе и у слободи и у ропству, у својој земљи и туђини.

Ова наша домаћа богослужења и обичаји повезани с њима, развијају код наше деце и верска и национална осећања. Деца се радују домаћим свечаностима, а дужност је родитеља да деци чинимо што више радости како би се и нас и свога детињства сећали са што више љубави и са што више лепих успомена.

Није потребно да се наглашава да све треба да буде чисто и у најбољем реду, и дом и домаћи. Одело не мора бити ново, ни украшено, али мора бити беспрекорно чисто.

Силно је укоренено свечарство у народу светосавском. Ниједан народ не слави толико светитеље Божје, колико српски народ. А дубоки смисао свечарства лежи у оном најузвишенијем идеалу нашег народа - идеалу светог човека, а то је:

- Човек одрешен од земаљског царства.
- Човек чист од неправде и сујете.
- Човек испуњен љубављу према Богу и људима.
- Човек неустрашив пред смрћу.

Једном речју - Човек душеван.

Када се буду такви људи сматрали идеалом по целој земљи, онда ће човечанство бити срећно.

Отуда је наш народ носилац једног увек напредног и спасоносног идеала, еванђелског идеала, који ће на крају крајева сав род људски сада трзан и растрзан, морати да прихвати и усвоји, ако жели своје спасење.

Само тако прослављање крсног имена биће угодно и Богу и светитељу.

Ако потоје материјалне могућности може се припремити и славски ручак и да се угосте рођаци, пријатељи и суседи, а са њима и домаћи у дому. За време ручка обично се наздравља и држе се здравице. Увек се мора пазити на умереност, јер ово није никаква гозба, већ српска слава.

Знајте: Слава се не састоји у јелу и пићу, него у добром хришћанском животу, у мисли на Бога, у сећању и угледању на живот светитеља и вршењу добрих дела, па у том погледу и морамо све да чинимо.

Међутим, ако се нема материјалних могућности за припрему славског ручка, не сме се заборавити и српска слава - вршење славског обреда и молитва Богу за напредак и срећу свих чељади у дому, који тога дана славе свога заштитника - патрона.

Славу треба славити увек, ма у каквим се приликама човек налазио - у срећи и несрећи, у радости и у жалости, само треба разликовати битно од небитног - одвојити прослављање светитеља од гозбе, славу од весеља. И док славску трпезу може спремити онај који има, а веселити се онај који није у жалости - дотле за славску свећу, славски колач, мало црвеног вина, кољива, тамјана и мало зејтина требало би да се у току године свако постара и спреми, и да се кроз ту молитвену успомену одужи свом светитељу.

Срби никада не треба да занемарују своју славу. Православна вера их је кроз векове одржала и очувала, зато они треба да чувају своју веру, не као обичај, него као свесно убеђење. И треба увек да потврде народну истину: "Где је Србин, ту је и слава"!

МРСНА ИЛИ ПОСНА ЈЕЛА НА СЛАВИ

Ако је дан слављења мрсан, сва јела на дан славе су мрсна. Ако је дан слављења постан, сва јела на дан славе су посна. Нагласићемо који дани су посни: ПОСТОВИ СУ ВИШЕДНЕВНИ:

- Велики - часни пост пред Васкрс - седам седмица.
- Божићни пост пред Божић - шест седмица.
- Великогоспојински пост пред Велику Госпојину - две седмице.

Ако Велика Госпојина падне или у среду или у петак, тога дана је пост.

- Петровски пост пред Петровдан. Дужина поста је различита, те због тога мора се послужити календаром за ту годину.

Ако Петровдан падне или у среду или у петак, тога дана је пост.

ЈЕДНОДНЕВНИ ПОСТОВИ СУ:

- Крстовдан уочи Богојављања, увек 18. јануар.
- Усековање главе Светог Јована Крститеља, увек 11. септембар.
- Воздвижење Часног Крста - Крстовдан, увек 27. септембар.
- Сваке среде и петка, осим седмица када је пост разрешен:

Пост је разрешен средом и петком следећих седмица:

- Светле седмице од Васкрса до Томине недеље.
- Седмица после Духова.
- Седмице иза недеље о митару и фарисеју.
- Од Божића до Крстовдана, уочи Богојављања (7. јануара до 17. јануара, закључно).

Пошто је слава или крсно име верски празник обавезно је држање верских прописа.

Свако самовољно кршење верских (црквених) прописа је грех.

Значи: Ако је дан слављења мрсан, јела су мрсна.
Ако је дан слављења постан јела су посна.